

дуже рідко), так і для групи людей. Вважається, що групова форма роботи є більш ефективною, ніж індивідуальна. Переваги групової форми роботи полягають в можливості отримати зворотній зв'язок, розуміння і підтримку від інших членів групи, які мають схожі проблеми або досвід і здатні завдяки цьому суттєво допомогти. Також досвід перебування у спеціально організованих групах може допомогти у вирішенні проблем, які виникають при міжособистісній взаємодії. Група може сприяти особистісному росту, підвищенню самооцінки, кваліфікації, набуттю нових навичок, що позитивно впливає на свідомість соціального працівника, та на ефективність його роботи загалом. Адже саме завдяки тренінговій роботі з різними групами клієнтів фахівець має змогу поліпшити свою професійну майстерність, що не аби як важливо в наш час. Адже метод тренінгу є достатньо ефективним при роботі з різними категоріями клієнтів соціальної роботи, в тому числі і з молоддю з особливими потребами, яка потребує його чи не найбільше. Тому дуже важливо звертати особливу увагу на всебічний гармонійний розвиток особистості такої молодшої людини. Якщо ж спостерігаються певні порушення випадкового або патологічного характеру, їх необхідно виявити якомога раніше і виправити з найменшою шкодою для психіки з тим, щоб попередити дисгармонію особистості з навколишнім світом чи із самим собою, що може призвести до девіантної чи делінквентної поведінки, асоціальних вчинків або суїцидальних намірів. Саме у цьому і полягає перевага тренінгів та методів психотерапії загалом порівняно з іншими методами та технологіями роботи з молоддю з особливими потребами, які широко застосовуються у практиці соціальної роботи. Тому важливим є виявлення розповсюдженості стресів та конфліктів у молодіжному середовищі, а також необхідності проведення тренінгових вправ.

Отже, без високого рівня професіоналізму та професійної майстерності в соціальній роботі неможливими є здійснення соціального захисту, опіки та піклування, надання соціальних послуг клієнтам на належному рівні з метою вирішення їх складних життєвих ситуацій. Виходячи з визначення тренінгів, можна припустити, що соціальний працівник у своїй практичній діяльності може застосовувати їх та деякі психотерапевтичні методики з метою підвищення професіоналізму та майстерності в роботі з різного роду клієнтами, бо він має право проводити освітню та соціально-педагогічну діяльність, сприяти всебічній соціалізації та інтеграції клієнта соціальної роботи у групу, общину, суспільство. Тренінги можуть бути особливо корисними при роботі соціального працівника з людьми з особливими потребами, молоддю, дітьми, підлітками з девіантною поведінкою, жертвами насилля, людьми, які потрапили у складні життєві ситуації. Саме тому кожний соціальний працівник повинен враховувати позитивні та негативні фактори, які впливають на формування його професіоналізму та постійно саморозвиватися та самоудосконалюватися на своєму шляху до професійної майстерності.

1. Волкова Н.П. Педагогіка : [посібник] / Н.П. Волкова. – Київ : Видавничий центр “Академія”, 2001. – 576 с.
2. Думко Ф.К. Підготовка курсантів до роботи з неблагополучними сім'ями / Ф.К. Думко. – Одеса : Астропринт, 2002. – 168 с.
3. Капська А.Й. Соціальна робота: технологічний аспект : [навчальний посібник] / А.Й. Капська. – К. : ЦСССДМ, 2004. – 364 с.
4. Кузьміна Н.В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьміна. – М. : Высшая школа, 1990. – 119 с.
5. Основы социальной работы : [учебник] / отв. ред. П.Д. Павленок. – М., 2001. – 395 с.
6. Педагогічна майстерність : [підручник] / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; [за ред. І.А. Зязюна]. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
7. Социальная работа : теория и практика : [учебное пособие] / отв. ред. д. и. н., проф. Е.И. Холостова, д. и. н., проф. А.С. Сорвина. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 427 с.
8. Яблокова Е.А. Теоретические проблемы профессионализма работников социальных служб / Е.А. Яблокова, Л.И. Катаева // Профессиональное мастерство работников социальных служб. – М., 1999. – С. 25 – 41.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

ДЗЮБИШИН К.

Copyright © 2013

Актуальність теми. Наприкінці ХХ століття в умовах економічної кризи, безробіття, різкої зміни характеру й форм соціальних відносин, втрати для багатьох людей соціальних перспектив зростає небезпека соціальних конфліктів, депресії. Соціальна робота в нашій країні характеризується розмитими межами професійної компетентності, відсутністю достатньої кількості технологій вирішення професійних завдань, невизначеністю критеріїв оцінки. Все це підсилює значимість професійної підготовки фахівців в сфері соціальної роботи. В цьому контексті особливої актуальності набувають проблеми розвитку професійної майстерності соціальних працівників, розширення кадрового потенціалу соціальних служб та шляхів посилення підготовки спеціалістів соціальної сфери. Однією із серйозних проблем, яка виникає в процесі професійної діяльності є професійна

деформація. Найбільше всього вона впливає на особистісні характеристики представників професій типу “людина – людина”. Проблема професійної майстерності належить до недостатньо вивчених і потребує наукової розробки та ґрунтового аналізу.

Стан наукової розробки теми дослідження. Дослідженням та аналізом питання майстерності професійного становлення соціальних працівників займалися такі відомі науковці, як Т.В. Аветісян, С.П. Архипова, Н.О. Острівська, Н.В. Кабаченко, Є.В. Ханжин, Є.І. Холостова [1–4] та ін., проте дана проблема залишається недостатньо висвітленою в науковій літературі.

Мета дослідження: проаналізувати основні проблеми формування професійного збагачення та розвитку майстерності соціального працівника. **Об’єкт дослідження** – професійна майстерність як акмеологічна цінність особистості, його **предмет** – професійний потенціал працівника соціальної сфери.

Професійна майстерність як складова частина професійності в соціальній роботі є сукупністю якостей фахівця, які відображають ступінь його кваліфікацію, рівень знань та навичок у здійсненні комплексу заходів із надання соціальних послуг населенню. В процесі професійної діяльності людина стає фахівцем. З досвідом приходять професійна зрілість й майстерність, які виявляються не тільки у високих показниках професійної діяльності, але й в динаміці життєвих цілей і мотивації. За зростанням майстерності професіонал відчуває потребу у самоповазі, яка заснована на професійній компетентності, упевненості, свободі та незалежності. Плануючи, проєктуючи і розвиваючи себе, особа вже формує свою професійну кар’єру. Соціальна робота виявляється складною, емоційно навантаженою діяльністю, яка потребує до особистості фахівця особливих вимог. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи залежить як від особистісних характеристик, якостей, світоглядної сфери і життєвої позиції, так і факторів об’єктивного характеру, які пов’язані з формуванням позитивного іміджу соціальної роботи та статусу цієї професійної діяльності в суспільстві [1, с. 142]. Чинники, що заважають розвитку професійної майстерності: 1) невміння чітко сформулювати свої потреби у сфері професійної діяльності, якщо вони не стосуються соціальних і матеріально-технічних умов праці; 2) норми, що склалися в професійному середовищі, принципи, ціннісні уявлення далеко не завжди узгоджуються з самобутністю того а бо іншого соціального працівника; 3) власний життєвий та професійний досвід, що становить багатство соціального працівника, стає бар’єром для сприйняття нового [3, с. 26]. З акмеологічних позицій розвиток професіонала можна представити як процес і результат системних перетворень особистості, який включає взаємопов’язані прогресивні зміни професіоналізму особистості; професіоналізму діяльності; нормативності діяльності і поведінки; продуктивної Я-концепції. На основі даної акмеологічної концепції можна скласти індивідуальні програми становлення і розвитку професіоналів. При цьому в процесі розвитку професіонала необхідно розрізняти тенденції становлення людини праці як суб’єкта професійного розвитку, фахівця, який володіє певною кваліфікацією, зрілою особистості, активного учасника акме-орієнтованого процесу розвитку. Очевидно, що сновним фактором досягнення вершин професіоналізму є самоактуалізація, що ґрунтується на реалізації власного особистісно-ділового потенціалу.

Комплексне дослідження зазначеної проблематики висвітлено у низці наступних **узагальнень**.

1. Професійна майстерність – це комплекс якостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. Без високого рівня професіоналізму та професійної майстерності в соціальній роботі неможливими є здійснення соціального захисту, опіки та піклування, надання соціальних послуг клієнтам на належному рівні з метою вирішення їхніх складних життєвих ситуацій.

2. Професіоналізм у соціальній роботі передбачає, насамперед, наявність професійного покликання. Професійна майстерність соціального працівника неподільно пов’язана з рівнем розвитку морально-духовних якостей. Соціальна робота поєднує в собі покликання і професію, тому професіоналізм може вимірюватись ступенем гармонізації цих складових, їхньою цілісністю і системністю.

3. Від рівня індивідуальної самореалізації фахівця залежать зростання, масштаби й успіх управлінської діяльності. Все це вимагає інноваційного підходу до підготовки та навчання, творчої активності, компетентності, здатності орієнтуватися в інформаційних потоках, уміння долати стереотипи “замкнутості” (недовіри) людей, створення власних підходів в роботі з клієнтом. Становлення професіоналізму і розвиток фахівця із соціальної роботи передбачає формування професійного покликання, отримання спеціальної освіти, формування професійної майстерності і розвиток морально-духовних якостей, а також навичок саморегуляції і самовдосконалення.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні технологічних аспектів оптимізації аксіопсихологічного проєктування життєвих досягнень соціальних працівників у їхній професійній діяльності.

1. Аветісян Т.В. Особливості професійного становлення фахівців із соціальної роботи / Т.В. Аветісян // “Соціопростір: міждисциплінарний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи”. – 2011. – №1(2). – С. 142-147.

2. Архипова С.П. Акмеологічні аспекти становлення професіоналізму соціальних працівників // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 2.

3. Острівська Н.О. Професійна майстерність спеціаліста соціальної роботи / Н.О. Острівська // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 1. – С. 236.

4. Холостова Е.И. Социальная работа: Учеб. пособие / Е.И. Холостова. – М.: ИТК “Дашков и Ко”, 2009. – 860 с.